

Innlegg på «Use your talents» - hvordan kan vi ta vare på jorda
Folkemøte under visitasen i Bogafjell september 2019

Kjære menighet, kjære mennesker av god vilje!

Vi utfordres i dag i Skaperens, Frigjørers og Livgiverens navn: Naturen, alt som fyller oss med takk, alt som er så vakkert at det nesten gjør vondt, roper: Vern oss! Jesus lærer oss å elske vår neste som oss selv. I dag er alle menneskers liv truet. I dag sier Jesus: Elsk ditt klima som deg selv!

Den hellige Ånd puster i alt liv. I 2019, med skolestreiker og klimabrøl, blåser en sterk Ånd og gir oss mot og kraft. Da kan den gode forandring skje for livets og naturens skyld! Så kan nye generasjoner takke for naturens skjønnhet. Og vi mennesker kan leve innenfor de rammene våre grunnleggende behov setter, søvn, mat, drikke, klær, tak over hodet, venner, fellesskap, og ikke drive rovdrift eller overbelaste biosfæren. Må Gud hjelpe oss å skape det samholdet som gir håp.

Hvorfor skal vi som kirke bry oss? Fordi vi skal leve ansvarlig for Gud og for mennesker. Dette er utgangspunkt for et sosialt og politisk engasjement. Jesus ga avkall på alt og steg ned (Fil.2), han gir «merverdi» til de svakeste. For kirka står troverdigheten på spill. Er vi i pakt med Mesteren vår? Jeg har merket meg et utsagn fra Australia: *Hvis du er her for å hjelpe meg, kaster du bort tida. Men hvis du er kommet fordi din frihet henger sammen med min frihet, da kan vi gå videre sammen.* Rettfærd for skaperverket har ofte levekårene for urfolk som indikator.

Hvorfor skal kirka mene noe om oljeleting i nord eller tjæresand i Canada? Det opplagte svaret er etisk: ut fra nestekjærlighet og ansvarlig forvaltning. Men også noe mer, noe som har med «you are worthy all my praise», å gjøre, noe «hymnisk».

Vi kan nesten kalle skaperverket et sakrament, en blanding og sammenveving av hellig og alminnelig. Dette er et særtrekk ved vårt religion. Når vi mennesker er på leit etter evige verdier, finner vi at de gjenspeiles i det materielle og konkrete. Kamp for miljø og natur på dagsorden siste 35-50 år, har ført til fornya interesse for keltisk kristendom. Salme 96 er en av mange tekster som vi kan øse av: *Gud dømmer folkene med rettfærd, og Himmelen skal glede seg, jorden skal juble, havet og alt som fyller det, skal bruse, marken skal juble med alt den bærer; da roper hvert tre i skogen av fryd for Herrens ansikt.*

Troen på at Gud er Skaperen forplikter oss til å ta vare på naturen og kjempe mot alt som bryter ned. Vi trenger en åndelighet med et helhetlig/holistisk syn på troen og verden. Vi vet at vi ikke kan ødelegge naturen uten at det går ut over

menneskene. Som kristne skal vi også holde fram at om menneskets indre liv blir forsømt vil det gå ut over naturen, på et eller annet tidspunkt. Den svenske biskop Martin Lønnebo skriver: *Duft av hellighet beskytter jorden, ellers forvandles den til råvare. Når jorden og dens liv forvandles til råvare, reiser den seg mot menneskene i historiens største slaveopprør.* Håp og handling henger sammen. Jeg ser ennå for meg professor Håkon Haus som i høy alder sorterte avfall på gjenvinningsstasjonen utenfor butikken. Han gjorde det ikke for seg sjøl, men for de som kommer etter. *La barnebarnets øyne være ditt skriftespeil.*

Kloden er sårbar, naturens intrikate og delikate vev kan ødelegges og blir ødelagt. Hvalfangsten tok ikke høyde for hvor lang tid de trenger på reproduksjon, og de store sjødyrene må vernes. Menneskelig overmot og rovdrift forrykker balansen. Plastikk som er til stor velsignelse blir samtidig havets forbannelse. Reisene som gir oss smak av eksotisk mat og venner på tvers av kontinentene etterlater spor, jet-stripene på himmelen ser vi, og vi kan ikke lenger lukke øynene for langsiktige endringer av global oppvarming.

De fattige er de mest sårbare menneskene. Først og mest gjelder det fattige i global forstand. Høy dødelighet både blant barn og voksne, matmangel, analfabetisme, mange faktorer som gjør folk sårbare for klima-endringer som flom og tørke. De bor ofte i stater med lite demokrati, med liten mulighet til å påvirke egen situasjon, før de tar i bruk kraften som ligger i «Use your talents». Alt for mange stater får ikke fortjeneste av at globale selskap henter ut naturressurser. Koloni-tida er over, men fortsetter likevel på så mange måter.

Vi her i Norge snakker om tograders-målet og driver en slags tallakrobatikk. Men er ikke nasjonen vår og Equinor avhengige av at internasjonale klimaforhandlinger mislykkes? Kirka har ikke bare pekefingeren rettet mot andre, men like mye mot oss selv. Vi lever av tilskudd fra staten, samtidig som vi arbeider for «Grønn menighet». Vi ber, og prøver samtidig å følge opp hvor kirkelige fond investerer. Vi sykler til jobben og googler uten å tenke på strømforbruket. Kirkens klimaengasjement skjer i smått og stort, og sånn må det være.

Sang: Mellom bakkar og berg

Bli med til Nordmøre og se Brattvær kirke, ytterst på Skartnes, bygd i 1917 med tårnet på nøyaktig samme sted som tårnet på gammelkjerka, fordi tårnet er et viktig seilingsmed. Det har vært gudstjeneste med nattverd. Se arbeidsnevne, se kropper som har stått imot all slags vind. På veg ut håndhilser de: «Til løkk og salighet!»

Lykke og salighet er bibelens og kirka sin medisin mot mismot og handlingslammelse. Jeg tror at lokalmenighetens mulighet til å være lim i nærmiljøet, til å skape sosial trygghet, kjennskap og omsorg, det er kanskje der vi kan bety mest i et klimaperspektiv. Vi mennesker lengter etter å høre til i en sammenheng. Vi kan eie alt verden har å by på av materielle ting, opplevelser og status, og likevel kjenne på tomhet, dersom vi ikke vet hvor vi hører til.

Havet og stjernehimlen, opplevelser av det uendelige, det som gjør at vi kjenner oss små og forstår at vi er sårbare, alt dette vekker og intensivere lengselen etter mening. Et samfunn som vårt dyrker konsum og driver til en ensomhet der vi døyver hungeren med å konsumere mer. Mye teknisk kommunikasjon simulerer fellesskap, men jakten fortsetter. Det styggeste ordet jeg vet er «kjøpekraft». Kulturen vi lever i gir lite hjelp og gir oss ikke godt nok vern mot forbruksracet. Derfor trenger vi å utforske dybdene i tilværelsen igjen, det som er gitt oss i sjel og sinn, i et åndelig liv.

Hvem har ikke kjent på en rastløshet eller uro som gjør deg ulykkelig? Hva kan vi gjøre når jakten på lykke stresser oss?

Det kan handle om å bruke tid på å kjenne etter hvor du er. Finn pusten, sitt godt, kjenn hvordan kroppen har det, at beina er på plass osv. Når du har funnet en avslappet stilling skal du gi oppmerksomhet til pusten din. Som kristne kjenner vi dette igjen fra kontemplativ bønn eller kristen meditasjon. Jesus-bønnen er hentet fra fortellingen om den blinde Bartimeus, og gjentar hans rop om hjelp, hans klimabrøl.

Gudstjenestens Kyrie kan også brukes av den enkelte. «Herre Jesus Kristus, miskunn deg over meg!»

Mange har sine sterkeste opplevelser av lykke i naturen. John O Donohue skriver at naturen blir værende i Guds livmor. Derfor er det så sterke helbredende krefter i uberørt natur.

Men vi har natur tett på oss i byen og: Jeg skjønnte det av og til ved Guds nåde mens jeg hadde små barn, at turen hjem fra barnehagen godt kunne ta 20 min ekstra for at vi skulle se hvordan en larve strevde med å komme seg over fortauet. Det ga en mulighet for å oppleve lykke.

Det er sendt ut juleandakt til menighetsbladene allerede. Jeg blir aldri ferdig med julegleden: at Gud har så tydelig retning, at Gud bøyer seg og blir liten, at Jesus kunne forkynne saligprisningene om alt et menneske kan mangle fordi han selv visste hva det er å sørge og bli hånet. At mennesket og naturen gjennom julens evangelium løftes opp til Gud.

Morgenbønn av John O'Donohue

i ytterkantene ett eller annet sted
snur natten og mørke bølger
begynner å lyse opp morgenstranden.

Igjen faller det tunge mørket til jorden
og en frigjort luft danser
vilt av lys og hjertet fylles
av klar, frisk pust og
tankene flytter seg
for at farger skal bli født

jeg står opp til dagen
i det tause navnet
som er livmor for alle ord
i navnet stillhet
der alt hører til
i navnet som er alene
det som er både sjel og jord

jeg står opp i dag
velsignet av alt og alle
pustens vinger
øynenes fryd
under som hvisker
intim berøring
evig sjel
brå tanker
det under å være frisk
omfavnet av Gud

måtte jeg leve denne dagen
med et medfølende hjerte
vare ord
nådig oppmerksomhet
modig tanke
raus kjærlighet.